

Kirja-arvosteluja

Suomen talouden ongelmat – uutta näkökulmaa etsimässä

MATTI VIRÉN

professori

Turun kauppakorkeakoulu

Matti Pohjola "Tehoton pääoma: Uusi näkökulma taloutemme ongelmiin", WSOY 1996, 176 s.

Matti Pohjola on usean vuoden ajan voimallisesti propagoinut näkemystä, jonka mukaan taloutemme ongelmat juontavat juurensa investointeja suosineesta kasvustrategiasta. Liiallinen pääoman akkumulaatio on johtanut pääoman tehottomaan käyttöön. 1990 luvun taloudellinen lama ja siihen liittynyt massatyöttömyys on sekin seurausta tästä (Pohjolan mielestä) virheellisestä kasvustrategiasta. Paitsi tätä kasvustrategiaan liittyvää keskustelua, kirjassa on melkoinen määrä eri aloille ulottuvia politiikkasuosituksia ja ennen kaikkea Suomen ja muiden maiden välisiä tilastovertailuja. Näiden tilastovertailujen avulla Pohjola pyrkii osoittamaan oikeaksi havaintonsa Suomen kasvustrategian epäonnistumisesta. Tilastovertailuissa on toki monta keskustelun arvoista yksityiskohtaa, mutta tässä yhteydessä niihin ei ole tarkoitus yksityiskohtaisesti puuttua. Mielen-

kiintoisempaa on arvioida Pohjolan esittämää teoreettista viitekehystä ja keskustella siihen liittyvistä politiikkasuosituksista.

Pohjolan kirjan nimessä on maininta "Uusi näkökulma taloutemme ongelmiin". Tämä toteutus on kovin yllättävä, koska näkökulma ei suinkaan ole uusi. Itse asiassa Pohjola näkökulma on täsmälleen sama, joka aina 1950 -luvulta asti on kummitellut suomalaisessa talouspoliittisessa keskustelussa. Tämän ajattelutavan juuret juontavat aina 1950 -luvulle, jolloin Kekkosen talouspoliittisia linjauksia arvosteltiin hyvin pitkälle samoin äänenpainoin (muun muassa Suvirannan (1955) toimesta). Kekkosen vuonna 1952 julkaisema kirja "Onko maallamme malttia vaurastua" (ja sitä edeltänyt Teollistamiskomitean (1951) saman suuntainen mietintö) saivat aikaan epätavallisen kriittisen reaktion Kekkosen vastustajien taholta. Kekkosen ajoi varsin voimallisesti teollistamista, investointiasteen nostamista ja valtion osallistamista investointihankkeisiin, ainakin jos niitä voitiin perustella aluepoliittisin näkökohdin.

Kekkosen kriitikot - joihin Pohjolakin vielä

jälkikäteen lukeutuu - katsoivat hänen ohjelmansa olevan sukua Itä-Euroopan totalitääriselle teollistamishankkeille. Stalinistisen doktriinin mukaisesti Itä-Euroopassa panostettiin voimakkaasti juuri raskaaseen teollisuuteen investointiasteiden olleessa tavattoman korkeita. On turha tahtaa peistä siitä, etteivätkö Itä-Euroopan (todelliset tai kuvitellut) saavutukset olisi tehneet vaikutusta Kekkoseen. Kohtuuden nimissä on sanottava, että Itä-Euroopan esimerkin poliittiset vaikutukset näkyivät toki myös kaikissa muissakin markkinatalousmaissa. Miten virheellistä tämä sitten oli, on ehkä jo eri asia.

Talouspolitiikan ohjenuoraksi omaksuttua liiallista investointi- ja säästämisalttiutta paheksuttiin. Kritiikin kohteena oli erityisesti raha- ja valuuttakurssipolitiikka. Maalaisliittolaisen devalvaatiopolitiikka ja matalan koron politiikka muodostui suurten erimielisyyksien aiheeksi. Jonkinlaisena vedenjakajana oli vuoden 1967 devalvaatio, jota on hieman vaikea pitää puhdasoppisena menetetyin kilpailukyvyn palautusyrityksenä.

Kekkoskritiikin myötä muotoutui jonkinlainen antidoktriini harjoitetulle kasvustrategialle ja siihen tavalla tai toisella liittyneeseen devalvaatiopolitiikkaan. Tämän antidoktriinin keskeisiä elementtejä olivat seuraavat - Pohjolanakin työssä usein esiintyvät väitteet:

- Matala reaalikorko vääristää pääoman ja työn hintaa. Työ tulee suhteellisesti ottaen liian kalliiksi. Se taas johtaa pääoman liialliseen (ja tehotomaan) käyttöön ja vastaavasti työvoiman vajaakäyttöön (työttömyyteen). Täystyöllisyys ja ennen kaikkea liiallisen maatalousväestön uudelleensijoittaminen teollisuuteen ja palveluihin vaatisi kuitenkin korkeaa reaalikorkoa.
- Devalvaatiot supistavat ostovoimaa ja kulu- tusta ja heikentävät työllisyyttä. Vajaakulutuksen olopissa taloudellinen kasvukin hidastuu.

Myös kasvu vaatii korkeaa reaalikorkoa.

- Kilpailun rajoitukset hyödykemarkkinoilla liisäävät hintasuhteiden vääristymien vaikutuksia. Työmarkkina-instituutioissa ei sen sijaan ole mitään ongelmaa, itse asiassa AY -liike on liiallisella pehmoilullaan mahdollistanut hintasuhteiden ja tulonjaon vääristymät.

Näitä teesejä lämmiteltiin etenkin 1970 -luvulla useaan otteeseen etenkin ns. rakennepoliittisessa keskustelussa. Kohtuudella on tosin todettava, että käyty keskustelu ei suinkaan ole kaikilta osin ollut johdonmukaista ja selkeästi johonkin oppirakennelmaan perustuvaa. Siksi erilaisiin summarisointeihin liittyy melkoinen virhemarginaali. Silläkin uhalla voinee tässä yhteydessä esittää muutaman sitaatin käytetyistä puheenvuoroista. Yksi vaikutusvaltaisimmista tämän doktriinin puolestapuhujista oli Seppo Lindblom. Esitelmässään kansantaloudellisessa yhdistyksessä v. 1978 hän arvioi tilannetta mm. seuraavasti: "Yksi perusongelmistamme on mielestäni se, että maassa, jossa jatkuvasti vallinnut työvoiman ylitarjonta kysyntään nähden, on työvoiman ja pääoman hintasuhteet muuttunut siten, että työpanoksen hinta on tullut suhteellisesti kalliimmaksi ja siis pääoman käyttö suhteellisesti edullisemmaksi. Tähän on vaikuttanut harjoitettu palkkapolitiikka, mutta sitä on toisaalta tukenut vero-, sosiaali- ja eläkepolitiikka. Oikeastaan koko yhteiskuntapolitiikan eräänä tavoitteena on tai satunnaisena lopputuloksena on, että työvoimasta on tehty suhteellisen kallis tuotannontekijä" (s. 285). Näitä ajatuksia heijasteli joukko Suomen Pankissa 1970 -luvun lopulla tehtyjä selvityksiä tuotannontekijöiden hintasuhteista ja tuotantopanosten käytöstä (ks. esim. Koskenkylä ja Pyyhtiä (1975) ja Koskenkylä ja Pekonen (1979)). Mainitussa Koskenkylän ja Pekosen kirjassa työttömyyden syynä nähtiin pääoman ja työn välinen väärä hintasuhte, joka heidän mielestään

kuinkin johtui liian korkeista palkoista. Niinpä Koskenkylä ja Pekonen toteavat seuraavaa: "Mitkä tekijät ovat sitten olleen syynä pitkäaikaiseen epätasapainoon työvoimamarkkinoilla? Ilmeisesti keskeinen tekijä on ollut työvoiman ja reaali-pääoman hintasuhteen kehitys. Työvoiman hinta on kasvanut huomattavasti nopeammin kuin pääoman hinta" (s. 37).

Ajatustavan voimallisin puolestapuhuja oli kuitenkin ilman muuta Pekka Korpinen. Korpinen ja Kykkäsen kohtalaisen kontroversiaalisessa artikkelissa vuodelta 1974 ladataan madonluvat devalvaatiopolitiikalle ja investointien akkumulaatiolle. Korpinen ja Kykkänen (1974) toteavat "Näyttää kuitenkin siltä, että devalvaation jälkeistä suhdannekiertoa seuraa suhteellisen hitaan kasvun kausi, joka johtuu toisaalta riittämättömästä kulutuksesta ja toisaalta devalvaatiota seuranneen investointiaallon synnyttämästä liikkapasiteetista. Näyttää siis siltä, että hidastuneen kasvun kautta palataan alhaisemmalle tuotannon kasvu-uralle" (s. 32). Edelleen yhteenvetona voidaan sanoa, että oleelliselta osin Suomen krooninen maksutaseongelma johtuu leväperäisestä ja heikosta sijoitustoiminnasta eikä suinkaan liiallisesta kulutuksesta. Kuitenkin tasapainottamistoimenpiteiden kuten devalvaatioiden ja verotuksen kiristymisen kärki on aina suunnattu kuluttaja-palkansaajaväestöä vastaan. Mitä enemmän investoinneille tehdään tilaa kulutusta rajoittamalla, sitä heikkotuottoisemmaksi ne näyttävät tulevan" (s. 35). Vuonna 1976 Korpinen ehdottaa investointien tekemistä luvanvaraisiksi". Yksi tapa syrjäyttää rahamarkkinoiden anarkia on puuttua suoraan investointipäätöksiin. Investoinnit voidaan tehdä luvanvaraisiksi aivan samoin kuin rakentaminenkin edellyttää lupaa, jolla valvotaan kaavoituksen toteutumista. Edellytyksenä investointiluvan saannille olisi oltava, että hanke on sopusoinnussa kansanta-

louden sijoitussuunnitelman kanssa".

Sitaatteja voisi jatkaa loputtomiin. Ehkä ne kuitenkin riittävät osoittamaan, että Pohjolan puheet uudesta näkökulmasta ovat lievästi sanoen liioiteltuja. Pohjolan kirjassa esitettävät analyysit pelkistyvät nimittäin seuraavaan sitaattiin: "Taloutemme kriisiä pidettiin pitkään hintakilpailukyvyyn kriisinä, jonka ratkaisuksi vaadittiin ja saatiin devalvaatio. Kokemukset ovat osoittaneet, ettei kilpailukyky ollutkaan todellinen ongelma. Devalvaatio ratkaisi vaihtotaseongelman ja pysäytti kansantalouden ulkoisen velkaantumisen, mutta loi samalla työttömyysongelman. Sen hoitamiseksi esitetään nyt työehtosopimusjärjestelmän hajauttamista ja hyvinvointivaltion purkamista. Nämäkään eivät ole taloutemme todellinen ongelma. Onnistutuessaankin toimenpiteet muuttavat työttömyyden matalapalkkaisuudeksi ja pahimmillaan köyhyydeksi. Edelleen "pääoman tuottavuutta voi yrittää nostaa korvaamalla pääomaa työllä eli siirtymällä työntensiivisempiin tuotantomenetelmiin". Pohjola ei Korpinen tapaan ehdota investointineuvostoa, kylläkin sitä, että "talouspolitiikan painopisteen on muutettava kasvu- ja rakennepolitiikan suuntaan" (s. 148).

Mistä sitten kumpuaa Pohjolan esittämä analyysi? Pohjola itse esittää teoriansa seuraavan kaavan avulla. $r = [((Y-wL)/Y)/(K/Y)]$, jossa r edustaa pääoman tuottovaatimusta, Y kansatuloa, w palkkaa, L työtekijöiden lukumäärää ja K pääoma. Koska pääomakerroin (K/Y) on Pohjolan mukaan Suomessa korkea ja koska pääoman tuottovaatimuksen pitää olla pariteetissa muiden (myös ulkomaisten) vaateiden tuoton kanssa, on ainoa tapa ylläpitää tasapainoa kasvattamalla pääomatuloja. Toisaalta "pääoman osuutta kansatulosta voi nostaa alentamalla palkkatuloja. Matalan inflaation ja vakaan valuuttakurssin tapauksessa tämä onnistuu vain vähentämällä työvoimaa, ellei palkko-

jen alentaminen ole mahdollista. Pääoman tehotomuus on tästä syystä taloutemme kriisin – myös työttömyyden – keskeinen selitystekijä. Suomen muita läntisen Euroopan maita korkeamman työttömyysasteenkin voi selittää yksinkertaisesti sillä, että pääoman tuottavuus on Suomessa ollut alhaisempi kuin muualla. Mitä pitempään nämä tehokkuusongelmat jatkuvat, sitä kauemmin kestää myös lamasta toipuminen".

Pohjola diagnoosi on kiitettävän eksplisiittinen. Ongelmien syynä on nimenomaan tehoton pääoma, eivät työmarkkinoiden rakenteelliset ongelmat ja niihin liittyvät kustannustekijät eivätkä julkisen sektorin kasvuun ja rahoitusongelmiin liittyvät seurausvaikutukset. Taloutta kohdanneet ulkopuoliset sokit kuitataan nekin yhdellä epäuskoisella virkkeellä (s. 11). Tulopoliittikkakin paljastuu Pohjolan tarkasteluissa vain investointipoliittikan jatkeeksi. "Tulopoliittikan tehtävänä onkin ollut investointien lisääminen hillitsemällä kulutusta maltillisen palkkakehityksen kautta".

Pohjola ilmoittaa aikomukseksien osoittaa, että Suomi kuuluu samaan kasvupoliittikan epäonnistujien joukoon kuin Stalinin Neuvostoliitto ja (hieman yllättäen) Singapore. Neuvostoliiton romahduskin selittyy Pohjolan mukaan ekstensiivisen kasvun umpikujalla, koska "kasvu tyrehtyy ennen pitkää, ellei pääoman käyttö tehostu ja tuottavuus nouse". Kirjassa ei ole mitään selitystä sille, että kaikkien Itä-euroopan maiden kasvupoliittikka epäonnistui täsmälleen samaan aikaan, sen paremmin kuin sillekään, että Neuvostoliiton romahdus ajoittui samaan ajankohtaan kuin Suomen talouden laman alku. Kun Pohjola sulkee pois ulkoisten sokkien merkityksen, ei voi päätellä muuta kuin, että kyseessä on ollut todella harvinainen yhteensattuma.

Pohjolan analyyseissä – jos sellaisista voi

puhua – se sama ongelma kuin kaikissa aiemmissakin samassa hengessä tehdyissä analyyseissä. Ne eivät perustu mihinkään vakavasti otettavaan kasvuteoreettiseen tarkasteluun. Vaikka kirjallisuusluettelossa ovat mm. Barro, Romer ja Krugman, on niillä kirjassa vain statistin osa. Jos todella haluaa yrittää kirjassa esitetyille analyyseille teoreettista viitekehystä, on mentävä 1950 -luvun Cambridgen koulukunnan malleihin, joihin muualla tuskin enää törmää.

Tyypillistä tälle ajattelutavalle on se, että tuotantoa pidetään käytännössä eksogeenisenä. Suhteelliset hinnat ovat nekin eksogeenisia. Siten esimerkiksi työttömyys on ja pysyy, koska palkkatulot ovat "väärällä tasolla". Pääomatuolojen liiallinen kasvu johtaa kulutuksen pienenemiseen ja työllisyyden heikkenemiseen. Siten esimerkiksi devalvaatio on kontraktiivinen toimenpide, koska se johtaa reaalityulojen supistumiseen (kuvaavaa lienee Korpisen ja Kykkäsen väite, jonka mukaan devalvaatioiden ansiosta reaalityulot jäivät ajanjaksona 1950-1970 yhdeksän prosenttia jälkeen siitä, mihin olisi päästy ilman devalvaatioita, ks. Korpinen ja Kykkänen (1974)). Toisaalta devalvaatiot johtavat pääoman liialliseen kasautumiseen, pääoman rajatuottavuuden laskuun ja sitä kautta tarpeeseen supistaa työvoimakustannuksia, mikä tarkoittaa ekogeenisten hintojen tapauksessa työttömyyttä. Devalvaatioiden turmiollisuuden pitää tarkoittaa sitä, että raha on jostain syystä epäneutraalia pitkälläkin aikavälillä. Jos niin todellakin on, olisi kohtuullista, että syyt siihen kerrottaisiin. Ehkä olisi paikallaan myös osoittaa, että jos todellakin korvataan pääomaa työllä (niin kuin Pohjola ehdottaa), niin tuottavuus ei tästä laske, jos vain reaalityulot pidetään korkeina.

Jos tämä ajattelutapa olisi oikein, olisi tietenkin loogista revalvoida markka niin paljon

kuin sielu sietää. Reaalitulot ja kulutus kasvaisi ja samalla pääoman käyttö tehostuisi! Tietenkään näin ei todellisuudessa kävisi. Ei mikään muuta sitä tosiasiaa, etteikö markkan revalvointi olisi kontraktiivinen toimenpide kokonaisyksyntävaikutuksiltaan. Syy on yksinkertaisesti siinä, että ulkomaankaupan muutokset välittyvät kokonaistuotantoon (eivätkä suinkaan rajoitu vain vaihtotaseeseen tuotannon pysyessä ennallaan). Ulkomaankaupan kautta tulevat kysyntävaikutukset ovat tärkein asia valuuttakurssien muutoksissa. Vasta sitten tulevat tulovaiikutukset. Edellä sanotusta huolimatta voi tietysti olla (ja minun mielestäni onkin niin), että diskretionääriset valuuttakurssimuutokset ovat haitallisia. Syyt tähän löytyvät kuitenkin tyystin eri suunnalta kuin Pohjolan mallista.

Vuosien 1991-1994 lamalle voi tietenkin esittää erilaisia selitysmalleja, mutta ei kai viennin romahdusta voi selittää pääoman tehotomuudella tai vastaavasti viennin lähes räjähdysmäistä kasvua pääoman käytön tehostumisella. En tiedä oliko pääomaa liikaa vuonna 1991, mutta velkaa varmasti oli. Ylivelkaantuminen tuskin kertoo siitä, että esimerkiksi 1980 luvulla pääomatulot olisivat olleet liian suuret ja työtulot (kulutus) liian pienet.

On muitakin argumentteja, jotka kertovat siitä, että väite tehottomasta pääomasta ei ole uskottava. Jos nimittäin suomalaiset yritykset jostain syystä investoisivat tehottomasti (ja muuten taloudessa kaikki olisi kunnossa), luulisi ulkomaisten yritysten investoivan Suomeen ja valtaavan kaikki markkinat tehottomilta suomalaisyrityksiltä. Toisaalta, jos pääoma on tehottomassa käytössä ja työmarkkinat hyvin toimivat (joustavat), miksi ei siirrytä esimerkiksi jatkuvaan kolmivuorotyöhön, joka kertaaiteella hoitaisi tuottavuuden kuntoon.

Tässä yhteydessä ei ole tilaa ja tarvettakaan puuttua yksityiskohtaisesti Pohjolan tilastover-

tailuihin. Ne ovat todistusvoimaltaan samalaisia kuin Korpisen, Koskenkylän, Pekosen jne aikaan esittämä laskelmat (ks. esim. Koskenkylä ja Pekonen (1979)). Pohjolan tapauksessa silmiinpistävää on vain se, että lukuja ja laskelmia poimitaan eri lähteistä kovin mielivaltaisesti. Niinpä tarkasteluajanjaksot ja maajoukot vaihtelevat melkein miten sattuu. Ehkä merkittävintä tilastovertailu liittyy taulukkoon 3, jolla Pohjola pyrkii osoittamaan, että Suomessa talouskasvu on hidastunut ennätysmäisen paljon. Niinpä hän Pryoria siteeraten väittää, että tuottavuuden kasvu 1980 -luvun alussa oli vain 20 % 1960 -luvun kasvusta. Luvun täytyy perustua johonkin alkeelliseen väärinkäsitykseen tai tilastovirheeseen.

Kun Pohjola tarkastelee tuottavuuden kasvua, sivuttaa hän vähin äänin sen, että esimerkiksi julkisen sektorin kasvu on ollut Suomessa ehkä kaikkein nopeinta teollisuusmaiden joukossa sekä sen, että työtuntien määrä on sekin laskenut ennätysalhaalle Suomessa. Vuonna 1995 säännöllinen vuosityöaika Suomessa on maailman neljänneksi lyhyin. Pohjolan kirjassa työllisyyttä ja tuottavuutta tarkastellaan vain nuppiluvun suhteen. Mitään vakiointia ei myöskään tehdä BKT:n lähtötasolle. Ehkä ongelmallisinta on kuitenkin se, että investointeja tarkastellaan yleensä yhtenä kokonaisuutena, mutta tulokset liittyvät kuitenkin vain teollisuuden investointeihin. Mahdollisesti tästä syystä Pohjola päätyy esimerkiksi investointien hintavertailuissa siihen, että Suomessa suhteelliset hinnat ovat Euroopan alhaisimmat. Kuitenkin Pohjolan siteeraamassa DeLongin ja Summersin (1992) tutkimuksessa osoitetaan, että kone- ja laiteinvestointien suhteellisen hinnan suhteen Suomi on hyvin tarkkaan vain keskivertomaa.

Pohjolan tekemistä hintavertailuista käy selvästi ilmi, että ongelmat eivät niinkään liity

Suomen heikkoon tuottavuuskehitykseen ja korkeaan pääomakertoimeen suhteessa kaikkiin muihin maihin vaan Yhdysvaltojen erittäin hyvään menetykseen muiden maiden suhteen, Suomi mukaan lukien. Tämä käy erityisen selvästi ilmi Taulukosta 1, jossa USA päihittää tuottavuudessa koko muun maailman 100:72. Suomen 100:74 ja Japanin peräti 100:61. Yhdysvaltojen rooli selittyy sillä, että se on valittu ostovoimapariteettivertailujen nimittäjäksi. Koska USAssa kuluttajahinnat ovat alhaisesta verotuksesta ja luonnonrikkauksista johtuen hyvin alhaiset, on USAn tuotannon taso ostovoimapariteetilla (PPP) mitattuna paljon korkeampi kuin valuuttakursseilla mitattuna. Esimerkiksi vuonna 1995 PPP:n mukainen markan dollarikurssi olisi ollut 6.2 mk 4.4 mk sijasta. Vielä raflaavamman esimerkin tarjoaa ns. Bic Mac hintaindeksi, sen mukaan USAn markkakurssin pitäisi olla peräti 9 mk. Kun tuotantoluvut lasketaan PPP:n mukaisissa hinnoissa (USAn kulutus- ja investointihyödykerakenteella), USA saa muihin maihin, Suomi mukaan lukien 30-40 % kaulan. Toisaalta kun investointien osuus BKT:sta lasketaan USAn hinnoin, Suomen osalta tulokseksi tulee vuosilta 1960-90 35 %, kun vastaava SNA:n luku (kansallisten hintojen mukaan) on 26 %.

Pohjolan mielestä laskelmissa voidaan käyttää vain PPP -lukuja. Asia ei kuitenkaan ole aivan niin itsestään selvä, kuin mitä Pohjola antaa ymmärtää. On PPP -korjauksesta mitä mieltä tahansa, on kuitenkin syytä selkeästi tuoda esiin se, että Pohjolan tilastovertailujen kannalta korjaukset ovat ratkaisevan tärkeitä. Samasta syytä maiden välisessä tehokkuusvertailussa (joka kulminoituu kirjan kuvioon 16), tehokkaiden maiden rajan muodostavat juuri USA ja

Iso-Britannia. Sen sijaan Japani, Suomi ja Saksa ovat tyyppiesimerkkejä ”tehottomista maita”. Syy on selvä. Ensin mainitut maat ovat ns. ”halpoja maita” ja jälkimmäiset ”kalliita maita”. USA on tietysti halpa siksi, että kulutusverot ovat alhaiset, luonnonrikkauksia löytyy yllin kyllin (preeriat, öljy) ja kilpailutilanne on esimerkiksi työmarkkinoilla paljon kovempi kuin meillä. Jos Pohjola ottaisi maavertailunsa todesta, olisi oikea resepti Suomen sijoituksen parantamiseksi siirtyminen USAn järjestelmään: julkisen sektorin alasajo, AY -liikkeen hävittäminen, siirtyminen pääomamarkkina-keskeiseen yritysten rahoitukseen ja kontrolliin jne. Korporatismiin puolesta puhuvalle Pohjolalle tällaiset muutokset olisivat kuitenkin myrkyä ja siksi hän hakee ratkaisua ”pääoman käytön tehostamisesta”. Ajatus on nurinkurinen siksi, että jos ongelma on kilpailun puutteessa, mutta puutteen taustalla oleviin tekijöihin ei haluta puuttua, on loogista, että tästä aiheutuva tehokkuusmenetyksiä yritetään (ja on ilmeisesti yritetty) korvata pääomaintensiteettiä nostamalla.

Pohjola on löytänyt eri tutkimuksista aineksia, jotka näyttävät tukevan hänen teesejään. Kuvaavaa tässä suhteessa on esimerkiksi juuri DeLongin ja Summersin (1992) tutkimustulosten esittely. DeLong ja Summers osoittavat, että korkeat kone- ja laiteinvestointiasteet ovat ratkaisevan tärkeintä taloudelliselle kasvulle. Pohjola käyttää DeLongin ja Summersin tuloksia täysin päinvastaisen argumentoinnin tueksi. Hän huomaa, että Suomi sijoittuu DeLongin ja Summersin poikkileikkausdatan regressiosuoran alapuolelle ja siitä hän päättelee, että Suomi on ollut samalainen kasvupolitiikan epäonnistuja kuin Turkki, Costa Rica, Kolumbia, Chile,

Peru ja Uruguay (mukana on toki myös korporatistien ihannemaa Itävalta, mutta sitä ei jostain syystä mainita, ja Singaporekin saa nyt synninpäästön). Jos kaikki maat olisi voitu sijoittaa regressiosuoran yläpuolelle, DeLongin ja Summersin varsinaiset argumentit olisivat ehkä Pohjolan mielestä oikeutettuja. Pienenä detaljina todettakoon, että Pohjolan tässä yhteydessä mainitsema 2.6 prosentin jälkeen jääminen tehokkaasta vuosikasvusta on jokin alkeellinen väärinkäsitys ja että regressiosuoran yläpuolelta Suomen kohdalta löytyy Brasilia, joka ilmeisesti kuuluu "onnistujien" joukkoon.

Pohjolan kirjasta olisi paljon enemmän hyötyä, jos hän olisi tehnyt empiirisiä analyysejä perusteellisemmin ja vähemmän tarkoitushakuisesti. Otetaan esimerkiksi Pohjolan väite siitä, että Suomessa työvoiman ja pääoman substituutiojousto on alle ykkösen (mistä pääoman tehostomuus sitten johtuu). Olisi ollut kohtuullista osoittaa, että näin todellakin on, ja että tilanne on täysin päinvastainen muissa markkinatalousmaissa. Pohjolan ainoa perustelu teesilleen on kuitenkin vain toteamus siitä, että "Koskenkylä on epäillyt työn ja pääoman välisen substituutiojouston olevan arvoltaan alhainen eli alle yksi" (s. 116). Samalla tavoin voidaan suhtautua Pohjolan puheisiin alhaisesta reaalikorosta. Ilmiö ei varmasti ole pelkästään Suomea koskeva ja siksi olisi ollut kohtuullista osoittaa, missä määrin Suomi todella poikkeaa muista maista.

Vielä ongelmallisempia ovat Pohjolan löysät heitot tyyliin "Julkinen kulutuksen kasvuna näkyvä hyvinvoinnin rakentaminen näyttääkin tapahtuneen yksityisen kulutuksen, ei niinkään investointien kustannuksella" (s. 10) ja edelleen "mielenkiintoista on havaita, että julkinen

kulutus on kuvion 1 mukaan rahoitettu yksityisestä kulutuksesta pidättymällä ei maltillisten palkkaratkaisujen avulla" (s. 46). Edelleen "Maltilliset tuloratkaisut edistävät kokonaistaloudellista säästämistä ja lisäävät investointeja. Tästä hyötyy koko yhteiskunta, mutta tämän politiikan kustannukset kantaa vain yksi ryhmä: palkansaajat" (s. 48). Näille ja muille samanlaisille teeseille ei tietenkään esitetä mitään perusteluita.

Jos Pohjolan argumentit ottaa vakavasti, ratkaisu tämänhetkisiin ongelmiimme on yksinkertaisesti investointien lopettaminen ja kaikkien pelinappuloiden paneminen kulutukseen. Nyt kun nettoinvestoinnit ovat nollassa, tilanne on ilmeisesti hyvä. Myös kehitysmaiden ongelmat ratkeavat kulutusta kasvattamalla (jotta ne eivät joudu Singaporen "tuhoisalle" tielle). Voi olla, että tällainen kasvustrategia toimii, mutta pelkästään Pohjolan kirjan perusteella asiasta ei tule vakuuttuneeksi. Sen sijaan tulee entistä vakuuttuneemmaksi siitä, että taloustieteessä käyskentelemme edelleenkin Kekkosta edeltäneen ajan teorioiden kanssa.

Kirjallisuus

- DeLong, J.B. and Summers, L.H. (1992) Equipment Investment and Economic Growth: How Strong is the Nexus? *Brookings papers on Economic Activity* 2, 157-211.
- Korpinen, P. (1977) Kapitalismi ja kriisit. *Työväen Taloudellinen Tutkimuslaitos Katsaus* No. 4, 1-8.
- Korpinen, P. ja Kykkänen, S. (1974) Suomen Pankin valuuttakurssipolitiikka 1945-1973. *Työväen Taloudellinen Tutkimuslaitos Katsaus* No. 3, 22-37

- Koskenkylä, H. ja Pekonen, K. (1979) Työttömyys ja tuotannon rakenne Suomen kansantaloudessa. Suomen Pankki, Sarja A, No. 48.
- Koskenkylä, H. ja Pyyhtiä, I. (1975) Pääomakerroin makro- ja mikrotaloudellisena investointikriteerinä. Suomen Pankki, Sarja D, No. 37.
- Lindblom, S. (1978) Suhdanne- ja rakennepolitiikan tavoitteenastelu hitaan kasvun vallitessa. *Kansantaloudellinen aikakauskirja* 74, No. 3, 271-292
- Suviranta, B. (1955) *Taloudelliset reaaliiteetit ja poliittiset*. WSOY, Porvoo.
- Teollistamiskomitea (1951) Teollistamiskomitean mietintö. Komiteamietintö 12/51. Helsinki.